

Paineet kehitysrahoitusta kohtaan kasvavat kaikissa Pohjoismaissa

Tuoreen tutkimuksen mukaan Pohjoismaat eivät ole enää kehityspolitiikassa yhtenäinen ryhmä. Kasvavat muutospainheet ovat yhteinen huolenaihe.

Pohjoismaat on opittu tuntemaan anteliaina ja suurvaltoihin verrattuna epäitsekkinä avunantajina, joiden painopiste on köyhyyden vähentämisessä ja kestävässä kehityksessä. Viime vuosina yhtenäinen rintama on kuitenkin rakoillut, arvioi uusi yhteispohjoismainen tutkimus (Diverging Like-Mindedness? Development Policy Among the Nordics). Siinä vertaillaan kehitysyhteistyön jatkuvuuksia ja muutoksia Norjassa, Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa vuosina 1991–2021.

"Pohjoismaisesta mallista voitiin ehkä puhua vielä 1990-luvulla, mutta tämä ei enää päde 2020-luvulla", tutkimushanketta vetänyt Aarhusin yliopiston professori Anne Mette Kjær sanoo.

Kjær puhui Kehityspoliittisen toimikunnan järjestämässä tutkimuksen julkistamistilaisuudessa Eduskunnassa. Tilaisuudessa kunkin Pohjoismaan osuuksista vastanneet tutkijat kertoivat keskeiset havaintonsa.

Yhteinen arvopohja, erilainen suunta

Kehitysyhteistyön pohjoismainen malli perustuu yhteiseen arvopohjaan, jonka lähtökohtia ovat ihmisoikeudet, demokratia ja sukupuolten tasa-arvo. Köyhyyden vähentäminen on ollut kaikilla Pohjoismailla keskeisin tavoite jo usean vuosikymmenen ajan.

Tutkimuksen mukaan Ruotsi on pitänyt kaikkein tiukimmin kiinni tuen keskittämisestä köyhyyden vähentämiseen. Sen sijaan kolmessa muussa Pohjoismaassa päätavoite on jonkin verran liudentunut, kun mukaan on tullut kilpailevia teemoja.

Eniten suuntaansa on muuttanut Tanska, jonka kehityspolitiikka sidottiin muutama vuosi sitten tiiviisti ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Kehitysyhteistyö suuntautuu nyt entistä enemmän Lähi-idän ja Afrikan maihin, joista lähtee paljon siirtolaisia ja pakolaisia.

Tavoitteena on vähentää näissä maissa köyhyyttä ja parantaa elinoloja, jotta muuttopaineet Eurooppaan vähenisivät.

Tästä syystä humanitaarista apua esimerkiksi Afganistaniin ja Syyrian lähialueille on kasvatettu huomattavasti. Tanska myös palkitsee valtioita, jotka vastaanottavat Tanskasta palautettavia turvapaikanhakijoita.

Yhteinen piirre Pohjoismaiden kehityspolitiikoissa on, että perinteiset kahdenväliset kehityshankkeet ovat vähentyneet.

Norja erottuu joukossa siinä, että se on rahoittanut merkittävillä summilla uusia globaaleja aloitteita esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnassa ja terveydenhoidossa.

Erot näkyvät selvimmin määrärahoissa

Kehitysyhteistyön määrärahojen tasossa Pohjoismaiden tiet ovat erkaantuneet kaikkein selvimmin.

Tanska on leikannut kehitysyhteistyötä kolmanneksella huippuvuosista. Avun määrä suhteessa bruttokansantuloon on kuitenkin pysynyt YK:n suosittamassa 0,7 prosentissa.

Norja ja Ruotsi eivät ole toistaiseksi leikanneet avun määrää. Molemmissa osuus on pysynyt pitkään yhdessä prosentissa bruttokansantulosta.

Ruotsissa syksyllä aloittanut uusi hallitus on kuitenkin ilmoittanut määrärahojen jäädytyksestä, mikä laskee kehitysyhteistyön runsaaseen 0,8 prosenttiin tulevan kolmen vuoden aikana.

Norja on ilmoittanut pitävänsä kehitysyhteistyön absoluuttiset määrärahat ennallaan. Avun osuus bruttokansantulosta laskee kuitenkin 0,75 prosenttiin vuonna 2023, sillä maan kansantulo kasvaa lisääntyvien öljy- ja kaasutulojen vuoksi.

Suomi on sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyön määrärahat YK:n suosittlemalle tasolle eli 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta, mutta tavoite on jäänyt saavuttamatta. Osuus oli viime vuonna 0,47 prosenttia.

Tutkimuksen Suomi-osion tehneet Kehityspoliittisen toimikunnan pääsihteeri Marikki Karhu ja Helsingin yliopiston väitöskirjatutkija Jari Lanki löytävät useita poliittistaloudellisia syitä, miksi Suomi ei ole pystynyt saavuttamaan YK:n tavoitetta ja miksi kehitysyhteistyön määrärahojen tasossa on ollut viime vuosikymmenien aikana suuria heilahteluja.

Iso osa syistä liittyy kotimaan politiikkaan. Asiaan ovat vaikuttaneet muun muassa laajoihin koalitioihin perustuvat hallitukset, jolloin kehitysyhteistyön rahoitus on jäänyt neuvotteluissa kotimaisten teemojen alle. Toisin kuin muissa Pohjoismaissa, kehitysrahoitus ei ole koskaan noussut kynnyskysymykseksi hallitusneuvotteluissa. Sillä ei ole myöskään samanlaista turvattua asemaa budjettia neuvoteltaessa.

Tutkimuksen mukaan kehitysyhteistyön määrärahojen jääminen kauas 0,7 prosentin tasosta on ongelmallista siksi, että se vaikuttaa politiikan tavoitteisiin, tuloksiin ja keinovalikoimaan. Lisäksi leikkaukset avun määrässä luo epävarmuutta ja katkoo pitkäaikaisia kumppanuuksia.

Kehitysyhteistyövaroin edistetään myös jatkuvasti kasvavia humanitaarisia tarpeita. Avun piiriin liittyy yhä myös useampia kansainvälisiä sitoumuksia, kuten kansainvälinen ilmatorahoitus ja luontokadon torjunta. Myös ulkopoliittiset intressit, kuten Suomen tuki Ukrainalle ja kehittyviin maihin suuntautuva vienninedistäminen hyötyvät kehitysrahoituksesta

Paineet kasvavat kaikissa Pohjoismaissa

Pohjoismaiset tutkijat ovat huolissaan kehitysyhteistyön määrärahoihin ja sisältöön kohdistuvista paineista aikana, jolloin avun tarve eri puolilla maailmaa on suurempi kuin ehkä koskaan. Myös Ukrainan tarvitsema humanitaarinen tuki, pakolaisten vastaanotto ja tuleva jälleenrakennus vievät rajallisia resursseja.

Lisäksi painopisteen mahdollinen siirtyminen köyhyyden vähentämisestä muihin teemoihin on keskeinen huolenaihe. Näin on jo käynyt muissa avunantajamaissa, muun muassa Britanniassa.

"Tästä syystä on tarpeen käydä laaja-alaista keskustelua siitä, millaista kehitysapua tällä vuosisadalla tarvitaan", tutkimus summaa.

Ruotsia koskevasta tutkimusosioista vastannut Jan Petterson varoitti, että Ruotsissa pitkään vallinnut jatkuvuus ja konsensus kehityspoliitikassa voivat olla nyt murtumassa.

"Edessä saattaa olla radikaalejakin muutoksia", hän varoitti.

Petterson johtaa valtiollista Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) -komiteaa, jonka tehtävänä on tehdä riippumatonta arviota Ruotsin kehityspoliitikasta.

Norjalaisen Chr. Michelsen Institutin vanhempi tutkija Elling Tjønneland arvioi, että Norjassa uusi fokus ilmastoasioihin ja muuttoliikkeisiin voi tuoda kehityspoliittikkaan muutoksia, joissa korostuvat itsekkäät motiivit pitkäaikaisten kehitystavoitteiden kustannuksella.

"Muutokset hallituskoalitioiden politiikoissa voivat heikentää yhden prosentin tavoitteen takana olevaa enemmistöä ja sitoutumista köyhyyden vähentämiseen", Tjønneland totesi.

